

I WIE wil dat de wereld blijft zoals ze is, wil niet dat ze blijft. *)

gezelschap

't Barre Land is een collectief van theatermakers en bestaat uit Vincent van den Berg, Margijn Bosch, Jacob Derwig, Anouk Driessen, Sanneke van Hassel, Peter Kolpa, Ingejan Ligthart Schenk, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts, Ellen Walraven en Czeslaw de Wijs. Terugkerende freelancers zijn vormgever Michiel Jansen, grafisch vormgever Herman van Bostelen en kostuumontwerpster Emilie Timmermans.

't Barre Land heeft Utrecht als standplaats en speelt gemiddeld tachtig voorstellingen per jaar op locatie, in het eigen atelier de Snijzaal, in de kleine- en middenzaal en incidenteel in de grote zaal. Het huidige subsidieniveau is 548.088 euro en afkomstig van Rijk, Provincie Utrecht en Gemeente Utrecht. De structurele subsidie is aangewend om langere (repertoire)lijnen uit te zetten en op korte termijn voorstellingen te initiëren als de actualiteit, de kwaliteit van een plan of een partner daarom vroegen. Dit is mogelijk doordat iedereen voltijds in dienst is. 't Barre Land beschikt als een van de weinigen in Nederland over een vast ensemble.

't Barre Land heeft meer dan genoeg plannen om een subsidieaanvraag in te dienen voor de Cultuurnota 2005-2008. Naast de eigen wilskracht wordt bestaansrecht ontleend aan de erkenning van publiek, programmeurs, collega's en verwanten uit andere disciplines, wat verder gaat dan een reeks goede recensies en nominaties. 't Barre Land heeft een eigen plek verworven in het Nederlandse en Vlaamse toneellandschap.

principes

Kunst is geen product maar een proces. In de voorstellingen van 't Barre Land is dat extreem zichtbaar: ze zijn nooit 'af'. Het proces van vragen stellen, bewerken, schaven: kortom de dramaturgie, is niet voorbehouden aan de repetitieperiode maar maakt expliciet onderdeel uit van de voorstellingen.

Voorstellingen zijn bij 't Barre Land nooit 'weg'. Het maken van toneelstukken is het hart van het gezelschap, het repertoire is het collectieve geheugen.

De gelaagdheid, de constructie van een kunstwerk met een grote dosis spelplezier aan het publiek tonen is het streven.

artistieke bouwstenen

collectieve werkwijze. Elk lid van 't Barre Land draagt verantwoordelijkheid voor de keuze van stukken, bewerking, vormgeving en organisatie van het gezelschap. Grote artistieke en zakelijke beslissingen worden gezamenlijk genomen. Tussen speelvloer en bureau zijn er praktische grenzen zodat productie, publiciteit en educatie professioneel kunnen opereren.

taal en tekst. Er is een grote liefde voor taal en een sterkte behoefte om bijzondere toneelstukken of literatuur op te diepen. Vertalingen worden zelf gemaakt of uitbesteed aan vertalers van kaliber als Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes.

Bij het bewerken van teksten richt de dramaturgie zich steeds meer op de auteur. 't Barre Land brengt niet één Dostojevski, maar vier voorstellingen naar zijn werk. De zogenaamde *werktreue Tradition*, een onderwerping aan het vermeende wereldbeeld van een auteur, is niet aan de orde: er wordt altijd gezocht naar de relatie tussen auteur, gezelschap, actualiteit en publiek.

toneelspelen. Een vast ensemble betekent een voortdurend gesprek over acteren. Zoveel toneelspelers, zoveel opvattingen. Deze worden aan elkaar getoetst of juist individueel in een monoloog onderzocht. Eén constante: de barrelandtoneelspeler verschuilt zich niet achter zijn personage. Het 'hier-en-nu' waarin de toneelspeler zich met het publiek bevindt, is altijd even reëel als de situatie waarin het door hem gespeelde personage zich beweegt.

De hiërarchieloze mentaliteit van het gezelschap toont zich in de vrijheid waarmee de spelers op het toneel staan. Ze zijn gelijkwaardig aan elkaar; de rol is niet allesbepalend.

context. Bij 't Barre Land bestaat veel animo om werk en werkwijze te verhelderen en te verklaren. Omdat er veel dramaturgen rondlopen. Omdat de rol van de kunst in de samenleving marginaal is geworden. Omdat repertoire houden gaat over verbanden leggen. Expliciteren en context creëren is inmiddels een van de hoofdtaken. Dit gebeurt bijvoorbeeld door voorstellingen in een (kunst)historisch kader te plaatsen, nagesprekken te organiseren en achtergrondartikelen op de website te zetten. Gastheerschap, de juiste omstandigheden creëren voor het welslagen van een voorstelling, hoort daar ook bij.

't Barre Land is in eerste instantie zijn eigen doelgroep en hoopt dat het publiek daarin mee wil gaan. Daar is niets elitairs aan. Het is zo simpel als Arnon Grunberg onlangs schreef in *Het Parool*: "Ik weet niet waarop de lezer zit te wachten, ik hoop op hetzelfde als waarop ik zit te wachten. Hoed u, lezer, voor mensen die weten waarop u zit te wachten, zelfs al bent u met ze getrouwd."

organisatie

't Barre Land repeteert in de Snijzaal in Utrecht. Het kantoor is gevestigd in het ernaast gelegen pand De Berenkuil. Wekelijks zijn er productievergaderingen, maandelijks gesprekken over de artistieke koers. Er bestaat een goede band met het bestuur van de stichting dat gemiddeld vier keer per jaar samenkomt. Het artistieke beleid is ondergebracht in een vereniging waarin alle leden van het gezelschap zitting hebben. Doel van de stichting is het (doen) uitvoeren van het beleid van de vereniging. Artistieke vrijheid alsmede bestuurlijk toezicht en beleidsmatige *feedback* zijn zo gegarandeerd.

Artistieke vrijheid en flexibiliteit vragen om een degelijk en snel opererend productieapparaat met een uitgebreid netwerk en het vermogen om artistieke keuzes toe te lichten. Het bureau wordt bemand door drie personen. Sanneke van Hassel is verantwoordelijk voor publiciteit en educatie. Simone Scholts doet de administratie, onderhoudt de website, begeleidt producties, en is verantwoordelijk voor zaken met betrekking tot sociale wetgeving. Ellen Walraven draagt de financiële verantwoordelijkheid, verkoopt voorstellingen, onderhoudt contact met subsidiënten, overheden en brancheverenigingen en houdt zich bezig met kunstbeleid. De boekhouding is ondergebracht bij Buro Zaken van Bert Kienhuis. Transport, techniek e.d. worden door de leden van het gezelschap zelf gedaan.

Vanuit het besef dat de productieomstandigheden en -voorwaarden de voorstelling mee bepalen, houdt 't Barre Land deze graag in eigen hand en probeert van buitenaf opgelegde bij te stellen. Dat is een politieke keuze. Net als de gelijke salariëring.

positie

't Barre Land is een persoonsgebonden initiatief en niet een functie. Het rekent zich tot de kleine- tot middelgrote toneelgezelschappen, heeft een diepe verbintenis met Utrecht en staat landelijk stevig op de kaart.

Op lokaal niveau is 't Barre Land onderdeel van een bloeiende podiumkunstencultuur. In Utrecht zijn veel initiatieven die gestaag een eigen signatuur hebben ontwikkeld.

Landelijk onderscheidt 't Barre Land zich door de afwezigheid van één artistiek leider, door de keuze voor een vast ensemble en door een uitgesproken dramaturgische houding. Het theater dat 't Barre Land voorstaat vloeit voort uit een van de belangrijkste verworvenheden van de afgelopen dertig jaar: de emancipatie van de acteur. Door een ensemble van zelfbewuste acteurs krijgt meerstemmigheid de ruimte en wordt tegenwicht geboden aan de eenduidigheid.

Daarbij herkent het gezelschap zich in de traditie van Het Werktheater: gezamenlijke verantwoordelijkheid, democratische besluitvorming en een directe relatie met het publiek. De Toneelschool Arnhem en de veelvuldige samenwerking met Maatschappij Discordia hebben ook bijgedragen aan deze houding.

Hoewel gezelschappen als Dood Paard en Tg Monk in een vergelijkbare traditie staan, zijn er verschillen. Beiden bedienen zich van een meer hedendaagse taal en kruipen in hun stijlmiddelen dichter op de actualiteit. Met als gevolg dat 'de boodschap' meer uitgesproken is. 't Barre Land bewaart liever wat afstand van de omringende werkelijkheid en geeft de voorkeur aan een 'vivisectie' van teksten. Deze worden nooit letterlijk geactualiseerd; via een nauwgezette 'lezing' krijgt het publiek verbanden aangereikt tussen historische en hedendaagse vraagstukken.

Over de grens zijn parallellen te trekken met de Roovers, De Onderneming en Tg Stan.

samenwerking

't Barre Land heeft veel samengewerkt. Artistieke partners en verwanten komen aan bod in deel twee en drie van deze aanvraag. Op een meer functioneel niveau vallen de volgende allianties op:

't Barre Land maakt actief deel uit van het Utrechts Model. Een samenwerkingsverband van toneelgroepen en theaterpodia. Elke maand zit men rond de tafel om slagvaardig voor overeenkomstige doelen als educatie, publiciteit, publieksopbouw, doorstroming en gemeentepolitiek op te trekken. Sinds de eerste editie van *De Favorieten*, *de Utrechtse Theaterdagen* heeft het ook een inhoudelijke pendant gekregen.

Als landelijke partners beschouwt 't Barre Land de programmeurs van de theaters en festivals. Grootste verbondenheid wordt ervaren met Toneelschuur Haarlem, Frascati Amsterdam, Theater Kikker Utrecht, Grand Theatre Groningen, Schouwburg Kunstmin Dordrecht, De Rotterdamse Schouwburg, De Werf Brugge, Monty Antwerpen en Vooruit Gent.

Terugkerende samenwerking is er met De Republiek, het Terschellings Oerolfestival, Stadsschouwburg Utrecht, Tg De Maan en het Muzieklab Brabant.

Tot zijn directe omgeving rekent 't Barre Land tenslotte opleidingen en scholen waar lessen worden gegeven en organisaties en instellingen als Kunsten '92, Theater Instituut Nederland (TIN), de Vereniging van Nederlands theatergezelschappen en -producenten (VNT) en De Balie.

publiek

't Barre Land heeft een heterogeen publiek dat uiteenloopt van jongeren en studenten tot 55-plussers. De evaluatie van de publiciteit en educatie zal duidelijk maken dat 't Barre Land bewust met publieksbereik bezig is en per productie maatwerk levert. Samen met theaters en andere partners wordt een potentieel geïnteresseerd publiek benaderd. Ook heeft 't Barre Land een school 'geadopteerd' waarmee buitengewoon intensief wordt gewerkt.

Opvallend is de trouw van het Utrechtse publiek aan 't Barre Land. Snijzaal en Theater Kikker zijn nagenoeg altijd uitverkocht. Landelijk is het publiek vooral trouw aan bepaalde auteurs; de klassieke canon (Shakespeare, Tsjechov en Wilde) vindt gretig aftrek.

Streefcijfers heeft het gezelschap niet, wel het uitgangspunt dat de zaal zo vol mogelijk moet zijn. Een zaalbezetting van drieëntachtig procent in 2003 is daar getuige van.

Het aantal bezoeken hangt sterk af van de programmering in een seizoen. Locaties en de Snijzaal hebben doorgaans slechts een capaciteit van zestig tot honderd stoelen.

samenvattend

't Barre Land ziet als zijn opdracht: het uitbouwen van een samenhangend toneelrepertoire, het bezigen van een permanente dramaturgie, het ontwikkelen van een ensemble, het beheren van een gastvrij atelier, inhoudelijke publiciteit en geconcentreerde aandacht voor educatie. Het expliciteren van inhouden en verbanden is van wezenlijk belang en breidt zich naar steeds meer domeinen uit.

Inzet voor de toekomst is deze waarden te bestendigen en meer intensieve verbindingen en verbintenissen aan te gaan. Daarom zal 't Barre Land meer gaan coproduceren maar ook extra budget aanvragen voor de Cultuurnota 2005-2008 om met gastacteurs en andere artistieke partners te kunnen samenwerken.

2 WAT hebt u daar?

Kunst meneer, kunst. Tweehonderd schilling en geen duit minder!
Puur kunst! **)

organisatie

Een gebeurtenis van formaat was de renovatie van de Snijzaal. In nauwe samenwerking met gemeente en aannemers is de Snijzaal hersteld tot een atelier en flexibel theater met behoud van de (historische) ambiance. Inmiddels is het door het gezelschap voorzien van grid en techniek en kan het sinds september 2003 weer functioneren als plek van reflectie, proefstation van voorstellingen, repertoiretheater en dernièretheater voor 'kaskrakers'.

Met de indiensttreding van Simone Scholts is de organisatie van tournees en bureau verbeterd. Op het vlak van publiciteit en educatie konden aanzetten gemaakt worden die vanaf 2005 vervolg verdienen. Ellen Walraven kon zich dubbel inzetten voor het Utrechts Model en kunstbeleid. Bij de VNT initieerde zij gesprekken over zelfsturing in de sector.

In 2002 werd er veel tijd besteed aan gesprekken over het functioneren van het gezelschap, de verwachtingen en de perspectieven. Inmiddels bestond 't Barre Land twaalf jaar, de helft had kinderen gekregen en ook in andere opzichten waren de loyaliteiten veranderd. De vanzelfsprekendheden waren aan herziening toe. Een jaar later stond het gezelschap weer stevig op zijn grondvesten.

Het inhoudelijke parcours wordt in het onderstaande omschreven. Rode draad is het ter discussie stellen van de eigen wetmatigheden, de dominante productiepraktijken in het theaterveld en de waarden in de samenleving. Zekerheden opsporen, uit elkaar halen en laden met persoonlijke betekenissen, dat is tenslotte de arbeid van de kunst.

repertoire

't Barre Land speelt klassiek en onbekend toneelrepertoire en maakt bewerkingen van proza en documentaire materiaal. Een overzicht van de voorstellingen sinds 2001 is te vinden in de bijlage.

Het omhelzen van helden domineerde de repertoirekeuze in de beginjaren van het gezelschap. Logisch gevolg van de romantische behoefte om de wereld als geheel te vangen. Gaandeweg heeft deze bravoure plaatsgemaakt voor de uitdaging (en het genot) om de samenleving in al zijn tegenstrijdigheden te analyseren en te ontmaskeren via meer complexe en maatschappijkritische teksten.

Hamlet is een mens tussen twee tijdsgewrichten op zoek naar een nieuwe manier van denken, naar een maatschappij zonder bloedwraak en bijbehorend vocabulaire. In het visionaire *Aantekeningen uit het ondergrondse (1865)* hekelt Fjodor Dostojevski het idee van een volmaakte samenleving. Mikhail Boelgakov haalt in *Hondehart (1925)* deze utopie van een klasselose praktijk genadeloos onderuit. Elias Canetti doet in *Hoofd zonder wereld* de mechanismen van de massa uit de doeken. Oscar Wilde fileert in de *De ideale ernst of*

het belang van een echtgenoot de hypocrisie van de politieke elite. Waarmee het gezelschap in 2004 belandt bij de apocalyptische visioenen van een gefragmenteerde samenleving in Georg Büchners *Woyzeck* en de atomaire landschappen in het werk van Samuel Beckett.

Vanuit een groeiende behoefte om de dramaturgische lijnen zichtbaar te maken is 't Barre Land ook toneelstukken gaan combineren. Door meerdere op een avond te presenteren, werd het perspectief verbreed en inzicht verschaft in de context van het stuk, de structuur en de beweegredenen van de schrijver. In de reeks *2x2=5* werden verschillende teksten van Dostojevski en Boelgakov naast elkaar gezet. In *De ideale Ernst of het belang van een echtgenoot* versneed 't Barre Land twee stukken van Oscar Wilde tot een superkomedie en vertoonde diens *Florentine Tragedy* (titel: *De billen van Bianca*) als voorspel.

repertoire houden

Hoewel er in Nederland geen werkelijke traditie van 'repertoire houden' is, tonen theaters en publiek belangstelling voor de hernemingen, zowel in tourneevorm als bij speciale evenementen. Onder de titel *'t Barre Land houdt huis* nam 't Barre Land naast *Hamlet* nieuwe voorstellingen mee op tournee. Met de meest consequente repertoirespelers van Nederland, Maatschappij Discordia, werden tijdens het *Fin- en Debut de Saison* vijf avonden per week eigen en andermans voorstellingen geprogrammeerd en gespeeld op een speciaal daarvoor ingerichte locatie. Bij *Unreal City* bezette 't Barre Land vier dagen de Utrechtse schouwburg, met middagvoorstellingen in de foyer, eten voor honderd mensen en 's avonds voorstellingen uit het repertoire. Tegen middernacht traden o.a. *Think of One* en de Roemeense Fanfare *Ciocarla* op en voerden Tonnus Oosterhof en Toon Tellegen nagesprekken.

Door voorstellingen regelmatig te hernemen kunnen ze gaandeweg van gedaante veranderen. *Langs de grote weg* is hiervan het meest wonderlijke voorbeeld. Gemaakt voor het Holland Festival 1998, keerde hij terug als uitsmijter tijdens de tournee van *Platonov*, werd vertoond in het *Fin de Saison*, op locatie in Adelaide (Australië) en in combinatie met *De Bruiloft op Oerol* (2002). Toen de VPRO 't Barre Land vroeg een film te maken voor de reeks *De nieuwe Lola's* werd besloten er een scenario van te maken. Regisseur David Lammers onderzocht in hoeverre de abstractie van de toneelversie kon worden vertaald naar film. Het resultaat is een wat surrealistische, eigengereide film. Begin 2004 is de voorstelling *Langs de grote weg* te zien in het Groninger Museum bij de tentoonstelling *Het Russisch landschap*, direct na sluitingstijd.

ensemble en toneelbeeld

Terwijl het ene na het andere spelerstableau in Nederland uit elkaar valt, onderkent 't Barre Land de unieke waarde van het ensemble: voorwaarde voor het hernemen van repertoire en het de ontwikkeling van het métier.

Hamlet, in 2001 gemaakt met regisseur Jan Ritsema, is de meest extreme voorstelling in het oeuvre. Het ensemblespel werd hierin tot vorm verheven. *Hamlet* moest een feest van taal en denken worden. De poging was een hiërarchieloze situatie op het toneel te creëren met de tekst als enige houvast. Er werden geen rollen verdeeld: alle spelers

kenden de integrale tekst. Tijdens het spelen werd gekozen wie wat zei, vulden spelers elkaar aan of spraken tegelijk. Op zoek naar de utopie van een ensemble dat denkt en spreekt als één lichaam.

Bij *Hamlet* bediende het gezelschap zich van een essayistische speelstijl, die verder werd ontwikkeld in voorstellingen als *Er nicht als er*, *De Solitair*, *Aantekeningen uit het Ondergrondse* en *Misdaad en Straf*. Kern van deze speelstijl is de hardop denkende toneelspeler die probeert oprecht te zijn. Hiertegenover staat de toneelspeler als komediant, de beroepsleugenaar die het liefst de kluit bedondert. *De Bruiloft*, *Hoofd zonder Wereld* en *De ideale Ernst of het belang van een echtgenoot* speelden met de wetten van de klucht.

Deze twee verschillende technieken waarbij de een uitgaat van waarachtigheid en kwetsbaarheid, de ander van beheersing en manipulatie horen natuurlijk niet exclusief bij bepaalde voorstellingen. Maar door de uitersten te proeven wordt kennis van stijlmiddelen en beheersing van technieken groter. Die kunnen vervolgens meer bewust ingezet worden ten behoeve van de dramaturgie en de ontwikkeling van het ensemble.

De foto van de voorstelling *Unreal City* (1998) op de kaft van deze aanvraag is vanaf de zijkant genomen, op de scheidslijn tussen voor- en achtertoneel. Het is een dwarsdoorsnede waarin 'op' en 'af' in een beeld zijn gevangen. De foto laat een onmogelijkheid in toneelvormgeving zien die voor 't Barre Land richtinggevend werd. De afgelopen jaren werd met Michiel Jansen gezocht naar een toneelbeeld dat de fictieve ruimte en de ruimte van de toneelspelers omvatte. Het werd een spel met kaders en wanden; het 'kantelen van de coulissen' vanuit de wens de constructie en de lagen van de voorstelling zichtbaar te maken.

De toneelbeelden vormen samen een langere lijn. Elementen van het toneelbeeld van *Unreal City* keerden bijvoorbeeld in andere voorstellingen terug. Het pak van krantenpapier is te herkennen in het kostuum van pakpapier in *Aantekeningen uit het ondergrondse*. Het schildersdoek heeft zich in *De ideale Ernst* ontwikkeld tot een wand van tweehonderd kleine doeken.

Er is een (kunstmatigere) beeldtaal ontstaan die minder voortkomt uit de situatie, maar veeleer uit de structuur en inhoud van de tekst. 'Vormgeving' wordt bij 't Barre land letterlijk genomen: vorm en ruimte geven aan de toneelspelers.

samenwerkingsverbanden

't Barre Land werkte samen met een groeiend gezelschap vormgevers, regisseurs, acteurs, muzikanten en vertalers. Het zijn de tentakels naar de wereld buiten de muren van het atelier. Als het klikte ontstond er een estafette van activiteiten. Terugkerende partner is Maatschappij Discordia. Zo wordt op dit moment met acteur Jorn Heijdenrijk *Woyzeck* gemaakt. *De ideale Ernst* was een coproductie met Kris van Trier en Waas Gramser van De Onderneming en hun trilogie *Marius*, *Fanny*, *César* van Marcel Pagnol nodigde 't Barre land uit voor *De Favorieten*. Bands als Sfeq, Kopna Kopna en Ciocarlia completeerden vele avonden. Muzikanten van Kopna Kopna maakten live een muziekscore voor *Congo*. Maarten Ornstein -componist van het muziektheater *Entertainment-* maakt nu weer de muziek voor *Heart of Darkness* (zomer 2004). De vertalers van *Hamlet*, Erik Bindervoet

en Robbert-Jan Henkes werden gevraagd om het mammoetstuk *De laatste dagen der mensheid* van Karl Kraus te vertalen. Tijdens een avond *Stimmung und Unterhaltung* in Frascati stonden zij op het toneel met Jan Joris Lamers en Annet Kouwenhoven van Discordia. Bij het Oost-Europa Festival *Paradise Lost?* organiseerde 't Barre Land in de Stadsschouwburg Utrecht nagesprekken in het *Café sans souci* met Oost-Europese en Nederlandse makers, een bescheiden echo van *Unreal City*.

publiciteit

Vooropstaat dat er geen standaardformule is voor de publiciteit. Voorstellingen worden procesmatig ontwikkeld. De publiciteit volgde de afgelopen jaren dat traject op de voet. Vaak werden er twee, soms drie persberichten verstuurd om de pers optimaal te informeren. Natuurlijk werd algemene lange termijn publiciteit gemaakt, daarnaast waren alle activiteiten specifiek erop gericht om het juiste publiek bij de voorstelling te vinden. Maatwerk dus.

Bij reguliere tournees (maar dat waren er niet zoveel) vond het publiek gemakkelijk de weg. Helemaal als het een bekende klassieke auteur betrof als Oscar Wilde. De drie avonden in de Rotterdamse Schouwburg waren al voor het in première gaan van de voorstelling uitverkocht.

Voor bijzondere programmering -die vaak op korte termijn plaatsgrijpt- was het aanvankelijk pionieren, maar werden steeds meer studenten van kunstopleidingen en waaghalzen onder het vaste publiek bereikt. Voordeel van onorthodoxe programmering is dat contacten met theaters en pers inhoudelijk en frequent zijn.

Streven werd om in het drukwerk de activiteiten naast elkaar te plaatsen; de incidenten als gelijkwaardig aan de tournees te presenteren. Dit gebeurde ondermeer in de met vormgever Herman van Bostelen zorgvuldig samengestelde seizoenskalenders.

Naast aandacht voor het behoud van het trouwe barrelandpubliek, is nieuw publiek gezocht. Bij $2 \times 2 = 5$ werd dit gegenereerd in de literaire hoek: redacties van literaire tijdschriften, opiniemakers als Bas Heijne en recensenten van Russische literatuur werden persoonlijk uitgenodigd om vervolgens hun achterban te mobiliseren. Ook brachten acties met boekhandels en samenwerking met Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, het literaire festival *de Wintertuin* en vertalers Bindervoet & Henkes (lezers)publiek.

Nieuw publiek kreeg 't Barre Land op *Oerol* en bij *Unreal City*. *De Favorieten* creëerde nieuw 'culturele-zondag-publiek' en de televisiefilm *Langs de grote weg* trok 86.000 kijkers.

Studenten waren een wezenlijke doelgroep. Utrecht is de ideale stad met de meeste twintig- tot negenentwintig jarigen en hoogopgeleiden van de grote steden. Prijsvragen in het Universiteitsblad, flyer en affichering op de Uithof, maar ook het achter de bar zetten van studenten veroorzaakte toeloop.

Het bereiken van jongeren is een belangrijke en continue activiteit. Met middelbare scholieren wordt in klein verband gewerkt. De marketingactiviteiten zijn grootschaliger en meer op studenten gericht. Sinds 2002 meet 't Barre Land gemiddeld twintig procent publiek onder de leeftijd van zesentwintig.

Sanneke van Hassel nam deel aan de werkgroep studenten van het Utrechts publiciteits-overleg, studiedagen van Bureau Promotie Podiumkunsten en initieerde een CKV-gids

voor Utrechtse scholen. Vanaf 2003 zit zij in de commissie collectieve promotie van de VNT. Het uitzetten en onderhouden van 'korte lijnen' in de kunstsector, het onderwijs, de toneel- en literaire wereld is een steeds belangrijker aspect van haar werk.

educatie

't Barre Land ontplooid verschillende educatieve activiteiten. Het meest intensief is de samenwerking met een klas CKV-3-ers van het Utrechts Christelijk Gymnasium die nu drie seizoenen loopt. De leerlingen bezochten Snijzaal en voorstellingen, bewerkten proza voor toneel, bespraken het fenomeen komedie, dachten over vormgeving en kregen uitleg over schrijver en gezelschap. Dit valt binnen het Adoptieplan (Actieplan Cultuurbereik), waarin Utrechtse instellingen elk een school adopteren. Verder is er regelmatig contact met leerlingen van de Werkplaats Kindergemeenschap Bilthoven en het Gregoriuscollege.

Op www.barreland.nl is een door de acteurs samengestelde CKV pagina met links en informatie per voorstelling. Deze vertelt uitgebreid over auteur en historische en filosofische achtergronden.

Steeds vaker wordt er lesgegeven. Peter Kolpa doceerde op de Hogescholen in Zwolle en Utrecht, Vincent van den Berg en Jacob Derwig op de Toneelschool Arnhem. Er waren nagesprekken of introducties bij de regieopleiding Amsterdam, het Universitycollege in Utrecht en Theaterwetenschap Groningen. Michiel Jansen werkte met de Groningse vooropleiding Theater en de Academie Minerva afdeling theatervormgeving.

Een derde vorm van educatie is de 'contextvoorziening'. Hiertoe wordt alles gerekend wat de voorstelling in breder verband plaatst: het programmeren van films in het Hoogt of inleidingen door experts als Antoine Verbij. Het tijdschrift *Dietsche Warande & Belfort* maakte een *Hamlet*-editie. De vertaling van *Hamlet* verscheen 'klassiek geïllustreerd' door Aart Clerckx bij De Harmonie. Het mooiste materiaal dat een educatieafdeling zich wensen kan is het fotoboek *2x2=5*. Een opdracht van het Utrechts gemeentearchief aan *Trouw*-fotograaf Werry Crone groeide uit tot een omvangrijk boek. Crone bleef een seizoen en bracht het werkproces extensief in beeld.

3 WAARHEEN? aan boord

naar Amerika

Mexico

mensenoffers

shedelpiramiden

ze willen ons afslachten

Mongolen

China

China

in een fractie van een seconde heel mijn geschiedkundig
arsenaal uitgeput. ***)

historisch bewustzijn

't Barre Land heeft behoefte aan historisch perspectief. De estafette van gedachtegoed via theaterteksten maakt het mogelijk een permanente lijn met de geschiedenis te onderhouden -niet onbelangrijk in deze kortademige tijd. Geschiedenis betekent voor 't Barre Land dan ook het wegen, ijken en herijken van gebeurtenissen. Wat iets heel anders is dan de houding van de gemiddelde hedendaagse opiniemaker die de Vaderlandse Geschiedenis en de Nederlandse Cultuur als vooropgestelde waarden voor burgerzin propageert. 't Barre Land verzet zich tegen een inburgeringsdebat dat functioneert als uitsluitingsmechanisme. Cultuur representeert de dominante waarden. Walter Benjamin noteerde: "Er is geen document van beschaving dat ook niet een document van barbarij is." Cultuur gaat over uitsluiting; kunst over hoe het uitgeslotene terugkeert en de cultuur provoceert en herdefinieert.

Historisch bewustzijn als de manier waarop mensen zich collectief in de tijd denken: dat is de leidraad voor de komende jaren. Het vertaalt zich in de keuze van het materiaal, het op het repertoire houden van toneelstukken, het inhoudelijk presenteren en programmeren van het aanbod en het bestendigen en versterken van het ensemble met partners.

Een woord over de opbouw van dit hoofdstuk. De inhoudelijke plannen en de artistieke richting van het ensemble komen eerst uitvoerig aan bod, daarna zullen presentatie, publiciteit en educatie worden aangestipt. Beknopt, omdat de weg die de afgelopen jaren is ingeslagen vervolgd zal worden. Mogelijke risicofactoren en een toekomstvisie sluiten dit deel af.

plannen

't Barre Land zal altijd op korte termijn beslissen wat er ten tonele gevoerd moet worden. Plannen in voorbereiding zijn:

WENEN

Hoofd zonder wereld van Canetti heeft 't Barre Land doen belanden bij Arthur Schnitzler, Robert Musil en Karl Kraus.

De laatste dagen der mensheid. Dit toneelepos van Kraus behoort tot de ‘onspeelbaren’. Het beslaat 770 pagina’s, 220 scènes en honderden personages in vijf bedrijven (de vijf jaren van de Eerste Wereldoorlog) en kent geen dramatische ontwikkeling anders dan de groeiende berg lijken op elke bladzijde. De satiricus Kraus streed tegen taalverloedering, een tijdsgeest die idealen gebruikte als opsmuk voor producten, de ‘geldkleinburger’ en de moordende fraseologie van het mediacircus: “De bommen van de oorlog zijn gevuld met de bacillen van de tijd.” Om dit project te kunnen realiseren zijn Bindervoet en Henkes gevraagd een integrale (!) Nederlandse vertaling te maken.

De eenzame weg van Schnitzler heeft iets spookachtigs: de verwijdering tussen de personages wordt met elke zin groter. De dialogen spelen zich als het ware op de voorgrond van het drama af. Op de achtergrond trilt het hele menselijke bestaan mee dat met zichzelf worstelt, met zichzelf afrekent, en waarin verleden en heden zich onnavolgbaar afwisselen.

In *De Fantasten* van Musil vlechten zich alle werkelijkheden of beter: mogelijkheden ineen. Dat leidt tot ingewikkelde, meanderende dialogen. Net als *De eenzame weg* verhaalt het van het weerzien van oude vrienden, alleen nu wordt de vraag naar de houdbaarheid van idealen en vriendschappen én de angst dat idealen verworden tot dood idealisme letterlijker gesteld.

Wil de leegte in deze twee stukken geladen zijn dan moet het gespeeld worden door een ensemble dat een geschiedenis deelt. Alleen dan kan er een emotionele werking vanuit gaan.

MONTAGE & MUZIEKTHEATER

Mauerschauer. Deze voorstelling wordt samengesteld uit fragmenten uit de toneel-literatuur, romans, kranten, radio- en tv programma’s en eigen teksten. ‘Mauerschau’ is de dramaturgische term voor een scène waarin een personage een situatie beschrijft die scenisch niet wordt gepresenteerd. Een ooggetuigenverslag, hetzij om ingewikkelde ensceneringen te omzeilen, hetzij om te voldoen aan de classicistische eis van eenheid van plaats. *Mauerschauer* gaat over de blik op de buitenwereld, die gemanipuleerd is en waarmee men zich graag laat manipuleren. Over de beelden en verhalen van oorlogen buiten de muren van Fort Europa. Over kijken. Over toneel.

Dada. De ontzetting en ontredde van kunstenaars na de Eerste Wereldoorlog heeft tot een explosie van nieuwe kunstvormen geleid. Geïnspireerd door schrijvers als Thomas Mann, Alfred Döblin en David Vogel, filmers als Luis Bunuel en Buster Keaton wil ‘t Barre Land een montagevoorstelling maken over het Grote Uiteenvallen en de geboorte van de abstracte kunst. Gespit wordt er in het interbellum, op zoek naar ideeën en vormen die zijn blijven liggen of ten onrechte vergeten zijn. Naar het motto van I.K. Bonset (Theo van Doesburg): “De scherven van de kosmos vind ik in m’n thee.”

Rockopera. Al jaren droomt een aantal barrelanders van een muziektheatervoorstelling waarbij de jonge rockband Kopna Kopna voor de muziek moet zorgen. Met Jong Hollandia maakten ze het geslaagde *Lost Chord Radio*. Naar het voorbeeld van *The Black Rider* van Tom Waits, William Burroughs en Robert Wilson wil ‘t Barre Land een bestaande opera afstoffen, herschrijven en van eigentijdse muziek voorzien.

LICHTVOETIGEN

Een andere lijn is die van de 'lichtvoetigen', zo gedoopt omdat ze getuigen van subtiliteit, absurditeit en menselijkheid.

Titaantjes. Taalkunstenaar Nescio beschreef begin vorige eeuw met een ongekende vaart de geestige wederwaardigheden van een stel gezonde Hollandse jongens. Worstelend met vurige ambities en een chronisch gebrek aan geld zoeken ze een vrij bestaan. Spelen ze het klaar het leven te leven? Wat als de zon niet te vangen is op het schildersdoek?

Sempé. Sanneke van Hassel en Jacob Derwig vertaalden en ensceneerden *Raoul Taburin* van tekenaar Jean Jacques Sempé, over een fietsenmaker die niet kan fietsen. Het gezelschap heeft een zwak voor de ontroerende, troostvolle, parabelachtige verhaaltjes van Sempé. Op dit moment is er overleg met uitgeverij De Harmonie om Sempé in het Nederlands uit te geven.

REPERTOIRE HOUDEN

't Barre Land herneemt om verschillende redenen repertoire. Een paar voorbeelden:

De stukken van Tsjechov zijn toneelspelersstukken. Zijn zinnen verlangen een persoonlijke verbondenheid en een gezamenlijke muzikaliteit. *Éducation permanente* voor het ensemble.

Platonov van Tsjechov en *De Ideale Ernst of het belang van een echtgenoot* zijn *well-made plays*. De voorstellingen worden tot in de puntjes beheerst, zijn geschikt voor een groter publiek en dienen zich als eerste aan voor een stap naar de grote zaal.

Hamlet en *Misdaad en straf* zijn essayistische stukken waarvan de filosofische diepte steeds een ijkpunt is voor het gezelschap. Daarbij: beide hebben hun ultieme vorm nog niet prijsgegeven en verdienen een vervolg danwel revanche.

Aantekeningen uit het ondergrondse van Dostojevski en *Torquato Tasso* van Goethe zijn kritische vertogen over de verhouding tussen samenleving en kunst. Een contemporain discours over kunst en cultuur kan hieraan gescherpt worden.

ensemble & gasten

Omdat de wereld groter is dan het eigen gezelschap en op organische wijze steeds meer mensen betrokken raken bij de producties, wil 't Barre Land andere kunstenaars kunnen uitnodigen. Omwille van de dynamiek: andere impulsen voor de esthetiek en nieuwe *input* voor het spel. Deze beweging is inherent aan het hebben van een gastvrij atelier en het verlangen naar context en verdieping. Op de verlanglijst prijken: Fleur Renes, Daphne de Winkel, Veerle van Overloop, Betsy Torenbos, Maarten Ornstein, Bart Suèr, Kopna Kopna, Jan Ritsema, Anthony Heidweiller (Buffo Operamakers), Robbert So (Jonge Sla), Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes. Coproducties worden voorzien met Maatschappij Discordia, de Roovers, Walpurgis en SkaGen.

Concreet betekent dit dat jaarlijks vier salarissen van elk drie maanden begroot zijn. Het overig benodigde budget wordt gevonden door coproducties.

speelbeurten & presentatie

Tachtig voorstellingen per jaar is een juist 'speelquotum' gebleken voor het gezelschap en zal gehandhaafd blijven. Doordat er geen technici in dienst zijn en door de wens voorstellingen niet te reproduceren maar werkelijk op een avond te 'maken', is het niet realistisch méér voorstellingen te gaan spelen

De verschillende varianten in het presenteren van het aanbod zullen verder worden ontwikkeld. Daarbij groeit de wens om vertegenwoordigers van de literaire, politieke, wetenschappelijke omgeving waarbinnen een voorstelling tot stand komt aan het woord te laten. Dit zal dus onderdeel worden van de artistieke praktijk. Twee plannen verdienen vermelding:

De grote zaal. De schouwburgen van Amsterdam, Rotterdam en Utrecht hebben 't Barre Land benaderd om een repertoireweek te houden. Medio 2005 bespeelt 't Barre Land een week de Utrechtse Stadsschouwburg.

De repertoirevereniging. Al vaak is gedroomd om met andere gezelschappen een groter samenwerkingsverband aan te gaan dat huishoudt in schouwburgen of op specifieke locaties. Een idee is om *Anti-komedies*, een combinatie van Tsjechov en Thomas Bernhard te brengen met Maatschappij Discordia en Tg Stan. Naast de repertoirevoorstellingen wordt gezamenlijk *De Meeuw* van Tsjechov gemaakt en *De Wereldverbeteraar* van Bernhard door 't Barre Land.

publiciteit & educatie

Hoe wordt het publiek verleid dat het blind intekent op een avond 't Barre Land? In plaats van publiciteit die op titels of acteurs gericht is, wil 't Barre Land de naamsbekendheid van het gezelschap vergroten met daaraan gekoppeld een avontuurlijke attitude. Prioriteit heeft het professionaliseren van het e-mailbestand, inclusief de mogelijkheid e-mailadressen per stad te beheren.

Voor het overige wordt het beleid verder gezet: het bereiken van meer jongeren, studenten, repertoire- en literatuurlijfhebbers en het werven van nieuw publiek via festivals, evenementen, radiohoorspelen en televisie.

De samenwerking met het Christelijk Gymnasium en het kunstvakonderwijs zal worden voortgezet. Nieuwe partner in aantocht is de Toneelschool Arnhem.

Wat betreft de website. De CKV-pagina wordt geëvalueerd met scholieren, aantrekkelijker vormgegeven en beter gepromoot. De dramaturgiecontainer wordt uitgebreid en de mogelijkheid om via de website 'scriptservice' en boekverkoop op te zetten aangevat.

risicofactoren

Autonome kostenstijging en de noodzaak gasten uit te nodigen hebben als gevolg dat er meer subsidie nodig is. Om aan de vijftien-procent-eis te voldoen, zullen de publieksinkomsten moeten stijgen. Gelukkig is er een goede relatie met programmeurs. 't Barre Land kan één grote reisvoorstelling en een kleinere repertoireserie per seizoen met gemak verkopen. Zelfs zonder titel verkopen.

Meer voorstellingen kan 't Barre Land niet spelen dus zullen de uitkoopsommen omhoog moeten. Gezelschap en bestuur voorzien hier een probleem omdat het kleine zalencircuit

door het beleid van het FPPM en de bezuinigingen op de gemeentefondsen met teruglopende budgetten wordt geconfronteerd. Repertoireweken in theaters brengen kan daarvoor problematisch worden.

Voorts is de afgelopen periode gebleken dat een structureel gesubsidieerd gezelschap minder eenvoudig in aanmerking komt voor additionele subsidies. Veel energie zal daarom gestoken worden in het werven van sponsors. Al is de inschatting dat dit voor het marktsegment waarin 't Barre Land zich bevindt en in de huidige economische situatie niet eenvoudig zal zijn.

op naar 2010 !

't Barre Land wil jaarlijks tachtig voorstellingen spelen met gasten en collega's in de meest uiteenlopende theaters en locaties en omkaderen met allerhande activiteiten. Langs die weg wordt tevens onderzocht hoe met behoud van identiteit en mentaliteit het gezelschap zich kan verbreden in de jaren daarop. Daartoe wordt voor de Cultuurnota-periode 2005-2008 aan de overheden een totale subsidie gevraagd van 685.016 euro.

Een stroming of een beweging worden, dat klinkt misschien wat pretentius maar is een diepgeworteld verlangen. 2010 staat voor een bende van kunstenaars van diverse pluimage, met bevriende 'satellietlanden', zonder import- en exportbeperkingen. Reflectie en explicatie, onderzoek en confrontatie door samen te programmeren en door publicaties van tekstbrochures, tijdschrift en door een toonaangevende website.

Bij deze beweging past mogelijk ook het programmeren van een ander theater dan de Snijzaal zodat nieuw werk van andere makers in relatie gebracht kan worden tot het eigen repertoire en dat van verwanten. Dat is de utopie, ofwel de *eu topia*, de goede plek, die 't Barre Land zich de komende jaren voor ogen houdt.

*) graffiti op Berlijnse Muur, vastgelegd door Loek Zonneveld en genoteerd in zijn recensie over *2x2=5* / *Groene Amsterdammer* 2 maart 2002

**) *Hoofd zonder wereld*, deel 2

***) *Hoofd zonder wereld*, deel 1